

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนยากจนดักดานในภาคเหนือ” เป็นการศึกษาเพื่อค้นหา และทำความเข้าใจถึงสาเหตุของความยากจนดักดานในภาคเหนือที่มีมาในอดีตอันยาวนานจนปัจจุบัน ตามกรอบแนวคิดใหม่ด้านตัวชี้วัดความยากจน ที่พิจารณาความยากจนในแง่ของการขาดทางเลือกและโอกาสในด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยพิจารณาพร้อมกับสมการที่กำหนดความยากจนดักดานด้วยเส้นความยากจนด้านอาหารเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อเสนอแนวทางแก้ไข และลดปัญหาความยากจนดักดานที่มีประสิทธิภาพและตรงเป้าหมาย

ผลการศึกษาชี้ว่าตัวแปรหรือปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อภาพรวมของความยากจนดักดานในภาคเหนือตามกรอบแนวคิดด้านเงินหรือด้านเศรษฐกิจมีความชัดเจน คือ คนจนดักดานมีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยที่พบคือ 7,535 บาท/คน/ปี หรือต่ำกว่าร้อยละ 60 เส้นความยากจนภาคเหนือประมาณ 9,000 บาท/คน/ปี คือ ประมาณ 5,500 บาท /คน /ปี รายได้เงินสดติดลบอยู่ในภาวะหนี้สินเพื่ออาหารบริโภคที่ต่ำกว่าความต้องการเป็นสำคัญ เพราะรายได้หลักรับจ้างในและนอกการเกษตรไม่เป็นหลักแหล่ง ไม่แน่นอน และไม่พอเลี้ยงครอบครัว เพราะมีวันทำงานประมาณ 90วัน/คน/ปี ทั้งนี้จะมีภาวะเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดด้านความจนทางสังคม ที่สามารถวิเคราะห์ผสมผสานไปกับด้านความจนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนทางการศึกษา จนทางการเมือง จนทางวัฒนธรรม และจนทางจิตวิญญาณ ของชุมชนและคนในชุมชนภาคเหนือ ที่ขาดโอกาสและทางเลือกในอาชีพที่ต้องการฝึกฝนทักษะ เช่น การเกษตร แทนการเป็นแรงงานรับจ้าง ดังกล่าวข้างต้น เพราะขาดที่ดินและทุนทำกิน ประกอบกับแรงกดดันจากสภาพกายภาพพื้นที่ ดิน-น้ำ-ป่าไม้ ที่ไม่เอื้อเพราะขาดแคลนแหล่งน้ำและปริมาณน้ำ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ พืชพรรณไม้ปกคลุมถูกเปิดอย่างผิดวิธี หรือขาดจิตสำนึกและมาตรการผลิตเชิงอนุรักษ์ดิน-น้ำ นอกจากนี้ยังขาดหรือมีการศึกษาน้อยไม่จบระดับประถมศึกษา การร่วมกิจกรรมกับกลุ่มต่างๆ ในสังคมจึงจำกัดอยู่เฉพาะการไปเป็นแรงงานในงานบุญ งานพัฒนาเพื่อส่วนรวมที่ไม่มีการเรียไรหรือการบริจาคเงินเข้าไปเกี่ยวข้อง ไม่กล้าร่วมแสดงความคิดเห็นหรือไม่มีความเห็น แต่ไปใช้สิทธิ์เลือกผู้แทนทุกระดับที่เวลาและร่างกายอำนวย คือไม่คิดไปหางานเลี้ยงปากท้องหรือบ้านที่เป็นเพิงหรือกระท่อมอยู่ไกล ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก หรือพิการ สูงอายุ เจ็บป่วยเรื้อรังเดินทางไกลไม่ไหวและยังขาดข่าวสารข้อมูลด้านสงเคราะห์และรักษาพยาบาลฟรีแก่ผู้ด้อยโอกาสเหล่านี้ รวมทั้งการเป็นผู้มีรายได้น้อยหรือยากจนดักดาน แต่พวกเขาไม่ขาดความกตัญญูรู้คุณ จริยธรรมและคุณธรรมในจิตวิญญาณยังมีอยู่เต็มเปี่ยมในระบบพึงพิงระหว่างเครือญาติของชนบทภาคเหนือ

วันเพ็ญ สุรฤกษ์ และคนอื่นๆ. 2543. วิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนยากจนดักดานในภาคเหนือ :

เชียงใหม่-พะเยา-อุตรดิตถ์-กำแพงเพชร. เชียงใหม่ : โครงการเมธีวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย-สกว.

ดังนั้น การแก้ไขและลดปัญหาความยากจนดักดานของคนในชนบทภาคเหนือให้บรรลุเป้าหมาย หรือสัมฤทธิ์ผลได้จึงจำเป็นต้องมีมาตรการร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กร ประชาชน และตัวประชากรเป้าหมาย ร่วมกำหนดกรอบแนวภาพรวมมาตรการแก้ไขทั้งระยะ เร่งด่วนหรือเป็นกรณีพิเศษ ระยะสั้น และระยะยาว ซึ่งต้องทำไปพร้อมๆ กันอย่างต่อเนื่อง ที่สามารถ ครอบคลุมประเด็นปัญหา และจุดอ่อนทุกระดับวิกฤตจากการใช้ประโยชน์โครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่มี เดิมและหรือที่จัดทำขึ้นใหม่ก็ตาม ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสและทางเลือกทางเศรษฐกิจหรืออาชีพที่มั่นคงและมี รายได้เพิ่ม ทางสังคมที่มีที่อยู่อาศัยและที่ทำกินที่สภาพแวดล้อมเอื้ออำนวย มีการเรียนรู้และฝึกฝน ทักษะอาชีพที่ต้องการ มีทุนและตลาดรองรับพร้อมข่าวสารข้อมูล และสวัสดิการทุกด้านตามความ จำเป็นขั้นพื้นฐาน หรือ จปฐ (8 หมวด 39 ตัวชี้วัด) เพื่อสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พ้นจากความ ยากจนดักดาน ตลอดจนทำให้ประชากรเป้าหมายเกิดแรงจูงใจและความพร้อมที่จะใช้พลังกลุ่มปรับยก สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนและชุมชนของตนให้ดีขึ้นทั้งปัจจุบันและอนาคต

วันเพ็ญ สุรฤกษ์ และคนอื่นๆ. 2543. วิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนยากจนดักดานในภาคเหนือ :

เชียงใหม่-พะเยา-อุตรดิตถ์-กำแพงเพชร. เชียงใหม่ : โครงการเมธีวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ วิจัย-สกว.